

“Vernieling en wederopbouw / Oostende 1944-1958”

Op 27 mei 1940 slaat het noodlot toe, een brandbom vernielt het stadhuis van Oostende. Alles gaat in de vlammen op, inclusief werken van Ensor en Spilliaert. Ook het groot doek dat het stadbestuur bestelde in 1936-1937 bij de schilder René Hansoul als “promotie” om de dokken te dempen bleef in de hevige brand. De bezetter beslist om het Casino Kursaal, het meesterwerk van Alban Chambon, te slopen en te vervangen door een bunker. Deze moedwillige daad was ongetwijfeld een traumatische ervaring voor de bevolking, het kloppend hart van de badstad werd weggenomen.

Het Oostende project 1944-1958 is een bijdrage om onze recente geschiedenis te begrijpen en de verschillende bouwprojecten voor de eerste maal bij elkaar te brengen. Oostende bezit werk van drie grote Belgische architecten, Léon Stynen, Gaston Eysselinck en Victor Bourgeois.

Stadhuis van Oostende van architect Victor Bourgeois (document Stadsarchief Oostende)

Na de vele activiteiten georganiseerd overal in België om WO I te plaatsen en in herinnering te brengen, wordt met dit project een accent gelegd op de wederopbouw na WO II.

In 1986 maakte ik reeds een kleine expositie betreffende het oeuvre van architect Eysselinck in Oostende en dit naar aanleiding van de opening van het PMMK (nu Mu.ZEE) in het voormalig SEO-gebouw, een ontwerp van Eysselinck.

Eind 2017 deed ik het voorstel om de naoorlogse periode van Oostende te belichten. Een expositie gericht op een breed publiek waarbij ook een accent ligt op filmfragmenten, kunst, design en affiches van Oostende uit die tijd. Gebouwen kan men niet verplaatsen naar een expositieruimte. Een tentoonstelling kan enkel de stedenbouwkundige projecten en de gebouwen duiden om hen beter te begrijpen.

De reden van mijn interesse is dat ik geboren ben en studeerde in Oostende. Ik bracht mijn jeugd door in Middelkerke, de gemeente "near Ostend with airport". Maar er is nog meer aan de hand. In 1969 trok ik naar Gent om ofwel geschiedenis of architectuur te studeren. Uiteindelijk werd het architectuur en dit onder de invloed van het werk van architect van Paul Felix, de ontwerper van het klooster met kapel van de Arme Klaren, een project dat ook in deze expositie is opgenomen.

Oostende werd bevrijd op 8 september 1944 en kwam zwaar gehavend uit vier jaar oorlog. Geen enkele Belgische stad had zo zwaar geleden, ongeveer alle publieke gebouwen waren aan vervanging toe en ook de schade aan de woningen was aanzienlijk.

De overheid stelde J.J. Eggericx aan om een stedenbouwkundig plan op te maken, samen met de stadsingenieur De Vos, een document dat in 1947 aan de bevolking werd gepresenteerd. Eggericx had faam en ontwierp in de jaren '20 de mooiste tuinwijk van België "Le Logis Floreal" en een home voor kinderen in Bredene.

Het plan uit 1946 wordt hier opnieuw gepresenteerd en toont hoe

Eggericx met de grootste zorg het profiel van de nieuwe Verenigde-Natieslaan heeft ontworpen op de voormalige spoorwegbedding die aansluit op het mooiste rondpunt van België, het Kennedy rondpunt. Eggericx om schreef dit: "la fin de l'autoroute Istanbul-Ostende". Reeds voor 1940 werd beslist om het spoorwegstation Oostende Stad te elimineren. De afbraak gebeurde pas in 1956. Ondertussen werd onder de imposante spooroverkapping aangewend als ruimte voor Jaarbeurzen.

De mooie en groene inkom van Oostende hebben wij te danken aan de visie van Eggericx evenals de doortrekking van de Leopold II laan tot aan het Kursaal. Hierop kwam kritiek, maar het ontlasten van het verkeer op de Serruyslaan en het Marie-Joséplein (plus tramhalte) kreeg van Eggericx de prioriteit. Hij was reeds in 1946 voorstander van het behoud van de twee dokken en pleitte om op het gedempte derde dok het stadhuis te bouwen. De bouw van het stadhuis werd pas in september 1954 beslist, evenals de bouw van het Feestpaleis op het Wapenplein.

Om diverse redenen werden heel wat onderdelen van het plan nooit gerealiseerd. Vergeten wij niet dat Oostende anno 1945 uiterst klein was, omringd door kleine gemeentes als Middelkerke, Stene, Zandvoorde en Bredene. Interessant is dat Eggericx pleitte in 1946 voor groter Oostende.

De wederopbouw start met het Casino-Kursaal van Stynen en het PTT-RTT gebouw van Eysselinck. Maar ook de nieuwe hippodroom werd reeds in zomer van 1952 in gebruik genomen.

*Casino Kursaal Oostende van architect Léon Stynen & Paul De Meijer
Foto Stadsarchief Oostende*

Andere Europese havensteden zoals Rotterdam, Le Havre en Marseille, leden zware oorlogsschade. In de intro van het boek schetst professor Pieter Uyttenhove deze context en benadrukt hij de nood aan verder onderzoek. Verschillende auteurs belichten aspecten van deze periode in Oostende tussen de bevrijding en 1958 o.a. de bouw van de grote publieke gebouwen en de definitieve doorbraak van het

appartementsbouw. In het boek komt ook de sociale huisvesting aan bod en op welke wijze kunst een plaats kreeg in de publieke ruimte.

1958 is niet toevallig het 'eindjaar', in Brussel wordt de Wereldexpositie georganiseerd waar Oostende een eigen paviljoen had om de badstad te promoten. Ongeveer gelijktijdig verhuisden de Arme Klaren naar hun nieuw klooster ontworpen door Paul Felix, een meesterwerk in de naoorlogse architectuur.

Paviljoen van Oostende op Wereldexpositie Brussel 1958 architect Yvan Blomme (foto Stadsarchief Oostende)

Antony is de meest befaamde fotograaf die Oostende op pellicule vastlegde. Zeer gekend zijn de opnames van voor 1940 maar hij bleef actief tijdens de jaren van de wederopbouw.

De periode valt samen met het bestuur van twee liberale burgemeesters, Henri Serruys en Adolf Van Glabbeke. Eind van de jaren veertig zijn de financiële middelen beperkt, dit in tegenstelling tot de periode van Van Glabbeke waar de architecten voor het Feestpaleis en het Stadhuis amper twee maanden kregen om te ontwerpen. Het geld was beschikbaar!

Tot slot spreek ik ook als voorzitter van DOCOMOMO België, een internationale organisatie met als doelstelling het jonge patrimonium te bestuderen en op een vakkundige wijze te renoveren. Dit gebeurde reeds voor De Grote Post. Ik vraag aan het beleid grote zorg te dragen voor het stadhuis van Bourgeois. Op zijn patrimonium moet men trots zijn. Pakt daarmee uit!

Ik wil allen danken die hebben meegewerkt aan het project, de auteurs en in het bijzonder Norbert Hostyn en Erwin Mahieu, de gehele equipe van de Dienst Cultuur en het bureau Bailleul voor de vormgeving van de expo. Ook de bruikleengevers, het CIVA in Brussel, het Vlaams Architectuurarchief in Antwerpen en de Heemkundige kring De Plate.

Ik ben echt trots op het boek, uitgegeven door het Stadsbestuur / Dienst Cultuur en vormgegeven door Thomas Soete. In het boek nooit eerder publiceerde foto's en documenten.

Het is tevens een eerbetoon aan de fotografen Antony.

Oostende Kapellestraat mei 1940 / Foto Antony

Dank voor jullie aandacht en geniet van deze zomerexpositie en het boek.

Toespraak opening Oostende 25 mei 2019.